

Remissvar på EU-kommissionens förslag till förordning om Euratoms forsknings- och utbildningsprogram COM(2025) 594

RISE Research Institutes of Sweden AB (RISE) har beretts tillfälle att lämna synpunkter på EU-kommissionens förslag till förordning om Euratom forsknings- och utbildningsprogram för perioden 2028–2032 och lämnar följande yttrande.

Sammanfattande bedömning

RISE välkomnar EU-kommissionens förslag till Euratom forsknings- och utbildningsprogram för perioden 2028–2032. Programmet adresserar centrala frågor för Europas långsiktiga energiförsörjning, teknologiska konkurrenskraft och kompetensförsörjning inom kärnteknikområdet. Särskilt positivt är programmets ambition att stärka kopplingen mellan forskning, innovation och industriell tillämpning samt att skapa synergier med övriga EU-program, inte minst Horisont Europa. Öppnare former för industrisamverkan kan bidra till snabbare teknikspridning och stärkt europeisk värdekedja. Ett stärkt fokus på kompetensutveckling och utbildning för att möta framtida brist på kvalificerad arbetskraft inom kärnteknik och energisystem välkomnas också.

Samtidigt bedömer RISE att det fortsatta genomförandet av programmet behöver säkerställa en balanserad inriktning mellan långsiktiga forskningssatsningar och mer tillämpade och korttill medellångsiktiga behov, särskilt inom kärnsäkerhet, systemintegration och demonstrationsverksamhet.

Programmets inriktning och rikttningsförändringar

RISE noterar en tydlig strategisk förskjutning i programförslaget mot fusionsenergi, SMR:er och avancerade kärntekniska teknologier. Denna inriktning är positiv och kan på sikt bidra till att stärka EU globala position inom framtida energiteknik och minska beroendet av tredjeländer.

Samtidigt innebär en sådan inriktning ett ökat fokus på teknologier med lång tidshorisont och hög teknisk osäkerhet. RISE vill därför betona vikten av att satsningar på fusion balanseras med fortsatt stöd till forskning och innovation kopplad till befintliga och närliggande tillämpningar, såsom kärnsäkerhet, standardiseringar, avfallshantering, livstidsförlängning av anläggningar samt systemfrågor kopplade till energisystemets omställning.

Innovation, industriellt deltagande och tillämpning

RISE ser positivt på att programmet i högre grad än tidigare Euratom-program betonar innovation, demonstrationsverksamhet och industrisamverkan. Detta är centralt för att stärka Europas teknologiska konkurrenskraft och för att säkerställa att forskningsresultat kan omsättas i praktisk tillämpning.

För att denna ambition ska realiseras är det enligt RISE viktigt att programmet utformas så att även tillämpad forskning, test- och demonstrationsmiljöer samt verifiering och standardisering ges tillräckligt utrymme. Dessa delar är avgörande för att minska tekniska och regulatoriska risker och för att möjliggöra bredare kommersiell användning av ny teknik.

Genomförande och administrativa aspekter

RISE vill uppmärksamma att programmets ökade omfattning och komplexitet, i kombination med samverkan mellan flera EU-instrument och aktörer, kan innebära administrativa utmaningar. Det är därför angeläget att regelverk, ansökningsförfaranden och rapporteringskrav utformas på ett sätt som inte i onödan försvårar deltagande, särskilt för forskningsinstitut och små och medelstora företag.

Ett tydligt och förutsägbart genomförande är en viktig förutsättning för ett brett och effektivt deltagande från svenska aktörer.

RISE roll och bidrag

RISE ser goda möjligheter att bidra till programmets genomförande genom sin roll som oberoende forskningsinstitut med stark koppling till både akademi och näringsliv. Inom områden som testning, standardisering, verifiering, säkerhetsanalys, systemintegration och demonstrationsprojekt kan RISE fungera som en brygga mellan forskning och kommersiell tillämpning, i linje med programmets övergripande mål.

Avslutande synpunkter

RISE bedömer sammantaget att det föreslagna Euratom-programmet utgör ett viktigt verktyg för att stärka Europas långsiktiga kapacitet inom kärnteknik och energiforskning. För att maximera programmets samhälls- och näringslivsnytta är det dock viktigt att genomförandet präglas av balans när det kommer till utveckling av befintliga system respektive nya system samt tydligt innovationsfokus och goda förutsättningar för tillämpad forskning och samverkan.

I detta ärende har Marco Lucisano beslutat. Andreas Johansson har varit föredragande.

RISE Research Institutes of Sweden AB